

PREDLOG

OBČINSKI SVET OBČINE ROGATEC

Na podlagi 16. člena Statuta Občine Rogatec (Uradni list RS, št. 67/14 – uradno prečiščeno besedilo) je Občinski svet Občine Rogatec na svoji __. redni seji, dne _____, sprejel naslednji

SKLEP

Občinski svet Občine Rogatec se strinja, da se družini, za zaproseno pomoč v zvezi z dodatnim usposabljanjem slabovidnega otroka, in sicer za povrnitev potnih stroškov za šolsko leto 2016/2017, zagotovijo sredstva v okvirni višini 400,00 EUR.

Številka:

Datum:

**Martin Mikolič, univ.dipl.inž.
ŽUPAN**

POROČILO

o izvedbi arheoloških raziskav na Donački gori

Izvajalec

Pokrajinski muzej Celje
Narodni muzej Slovenije

Vodja raziskave

dr. Boštjan Odar, univ. dipl. arheol.

Odgovorni konservator

Darja Pirkmajer, univ. dipl. arheol.
kustosinja PM Celje

Ljubljana, oktober 2016

1. IZHODIŠČE

Leta 2006 je Matej Dasko iz Maribora naletel na večjo količino odlomkov lončenine, ki se je nahajala na strmem južnem pobočju Donačke gore, na višini 750 m nad morjem. Lončenina je strnjeno ležala med koreninami pred časom prevrnjenega drevesa, ki je deloma že strohnelo. Odkritelj si je označil njeno lego v prostoru, lončenino pa je pobral in jo shranil. Kmalu za tem je najdbe pokazal dr. Boštjanu Odarju, ki je lončenino umestil v čas srednje ali pozne bronaste dobe. 19. oktobra 2007 je potekal strokovni ogled lokacije na Donački gori v sestavi Matej Dasko, Boštjan Odar in Benjamin Štular. Ob obhodu po južnem strmem pobočju osrednjega dela Donačke gore je bilo mogoče prepoznati terasast relief osrednjega dela gore. Teraso so široke od enega do treh metrov. In prav na eni od teh teras je Matej Dasko našel lončenino. Na istem mestu je bilo ob ogledu odkritih še nekaj kosov lončenine in keramični vijček. V zbirki Mateja Daske se je nahajala tudi piramidalna utež. Keramični vijčki in piramidalne uteži so bile sestavni del statev, statve pa so tipični hišni inventar prazgodovinskih hiš. Vse je kazalo, da smo bili leta 2007 na sledi do sedaj neznane višinske poznobronastodobne naselbine, kakršne do takrat v Sloveniji še nismo poznali. Vse arheološko gradivo je bilo predano pristojnemu muzeju - Pokrajinskemu muzeju Celje, najdišče pa je bilo evidentirano na ZVKDS OE Celje.

2. NAMEN RAZISKAVE

2.1 Ogroženost najdišča

Arheološko najdišče je močno načeto zaradi naravnih procesov v strmem južnem pobočju: poleg drsenja tal arheološko podobo najbolj uničujejo mogočna drevesa, ki se v svojih najboljših letih zrušijo pod lastno težo zaradi poševne rasti v strmini. Njihove korenine od skalne osnove odtrgajo več kubičnih metrov zemlje naenkrat. V zadnjih treh letih se je na južnem pobočju prevrnilo vsaj dvajset dreves, kar sta zaznala tako LIDAR kot tudi satelitski posnetek. Ob dosedanjih obhodih smo opazili razpršenost prazgodovinske in poznoantične/slovanske lončenine po vsem južnem strmem pobočju. Domnevamo, da je velika večina arheološkega gradiva že zdavnaj zdrsela čez skalni prepad.

2.2 LIDAR (Light Detection And Ranging)

Ker na novo odkrito najdišče ni neposredno ogroženo zaradi sodobnih človeških posegov (Donačka gora ima status naravnega gozdnega rezervata), smo nadaljnje arheološke raziskave začasno zaustavili z željo, da nekoč z raziskavo nadaljujmo in rezultate predstavimo strokovni in laični javnosti. Posebnost tega najdišča je njegova lega v izrazito strmem pobočju. Bivanje je bilo mogoče le ob terasasti izravnavi terena. Čeprav smo leta

2007 ob ogledu terena zaznali številne terase na južnem pobočju Donačke gore, nismo bili povsem prepričani, ali so jih naredili ljudje, ali pa so nastale zaradi geoloških procesov.

LIDAR podatki arheologom omogočajo prepoznavati človekove dejavnosti na tleh, še posebej tiste, ki so danes poraščene z grmičevjem in gozdovi. Z računalniško pretvorbo LIDAR podatkov v slike arheologi dobimo natančne mikro-topografske karte, ki omogočajo analizo in interpretacijo prostora. V avgustu 2015 je Ministrstvo za okolje objavilo podatke LIDAR snemanja območja z Donačko goro. Kmalu za tem je dr. Benjamin Štular obdelal LIDAR podatke za Donačko goro. LIDAR je potrdil obstoj teras ki so nedvomno delo človeških rok. Še več, nakazal je na vhod v naselbino in pot, ki je v naselbino vodila.

2.3 Stari podatki, nova spoznanja

Stoletje in več stari arheološki podatki iz Donačke gore in okolice ne podajajo jasnih arheoloških kontekstov najdb, ki so bile brez izjeme odkrite naključno (ANSL / ARKAS). Zbrano arheološko gradivo iz let 2006 in 2007 ter LIDAR starim arheološkim podatkom iz Donačke gore in njene okolice (ANSL / ARKAS) dajejo nov zgodovinski okvir. Da bi lahko vsaj delno razumeli preteklo dogajanje na Donački gori, je bilo potrebno izvesti terensko raziskavo, ki je vključevala arheološki izkop majhnega obsega.

3. TERENSKA RAZISKAVA

Trajanje: 7 delovnih dni; 26. 9. - 6. 10. 2016.

Ekipa: arheolog, pomočnik arheologa, dva delavca.

TERASA 1 / SONDA 1:

širina: **1 m**

dolžina: **5 m**

lega: pravokotno na greben gore; smer S-J z rahlim odklonom proti vzhodu; na mestu odkritja prazgodovinske lončenine leta 2006

SE 1: plast; gozdna ruša vsebuje nekaj večjih ploščatih kamnov - peščenjakov.

DEBELINA: 30-40 cm

ODNOSI: presekana z SE 7; prekriva SE 2; prekriva SE 6

⊙ odlomki poznoantične lončenine: dno ruše, na meji z SE 2

SE 2: plast; rjavosiv meljast pesek z drobci oglja.

DEBELINA: 15-25 cm

ODNOSI: pod SE 2; prekriva SE 3; prekriva SE 4; prekriva SE 5; prekriva SE 6

⊙ odlomki prazgodovinske lončenine po vsej plasti

⊙ bronasta pločevina z zakovico: X = 170 cm, Y = -35 cm, Z = 80 cm

SE 3: skala iz peščenjaka; pokončno južno lice skale morda obtesano.

ODNOSI: pod SE 2; nanjo se naslanja SE 4; je prekrita z SE 5; se navezuje na SE 6

SE 4: plast; svetlo rjavosiv meljast pesek; brez najdb.

DEBELINA: 1-40 cm

ODNOSI: pod SE 2; se naslanja na SE 3; prekriva SE 5

SE 5: plast; temno rjavosiv meljast pesek vsebuje peščenjakov drobir; drobci oglja.

DEBELINA: 1-20 cm.

ODNOSI: pod SE 2; pod SE 4; prekriva SE 3; prekriva SE 6

⊙ redki odlomki prazgodovinske lončenine po vsej plasti

⊙ bronasta pločevina: X = 60 cm, Y = -15 cm, Z = 20 cm

⊙ bronasta zakovica: X = 0 cm, Y = -5 cm, Z = 30 cm

⊙ železo: X = +10 cm do -10 cm, Y = -5 do -20 cm, Z = 30 cm do 60 cm.

SE 6: plast; peščenjakov drobir je pomešan z rumenim meljastim peskom; brez najdb.

DEBELINA: 1-20 cm

ODNOSI: pod SE 1; pod SE 2; pod SE 5; presekana z SE 7; sestavni del SE 3

SE 7: negativ - posledica padlega drevesa.

ODNOSI: pod SE 8; seka SE 1; seka SE 3 / SE 6

SE 8: plast; gozdna ruša.

DEBELINA 1-40 cm.

ODNOSI: zapolnjuje SE 7, se navezuje na SE 1

SONDA 1: INTERPRETACIJA

SE 3: Skalna osnova gore je bila izravnana v vodoravno teraso. Domnevamo, da je bil pred izdelavo teras gozd posekan. Naselbina je stala na travnatem pobočju.

SE 6: Posledica preperevanja skalne osnove iz peščenjaka. Peščena preperina skoraj povsem prekriva skalno osnovo gore.

SE 5: Prva faza zasuvanja. Plast je nastala neposredno po opustitvi naselbine. Skoraj popolna odsotnost bolje ohranjene lončenine priča o tem, da je bila naselbina pred opustitvijo izpraznjena. Zadnji uporabniki so vse, kar je bilo uporabno, vzeli s seboj.

SE 4: Druga faza zasuvanja. Počasno zasuvanje zaradi erozije peščenih tal potem, ko so objekti v naselbini propadli. Gozd na južnem pobočju se še ni vzpostavil.

SE 2: Tretja faza zasuvanja. 150-200 let po opustitvi naselbine je gozdni sestoj ponovno vzpostavljen. Odslej naprej drsenje tal sprožajo predvsem mogočna drevesa, ki se zaradi poševne rasti v strmem pobočju podirajo in iz tal iztrgajo ogromne količine zemlje. Tako na površje vedno znova prihaja zapuščeno naselbinsko gradivo, ki počasi drsi po pobočju. Večina gradiva zdrsi čez prepadno skalovje.

SE 1: Četrto fazo prekrivanja nekdanje naselbine tvori sodobna gozdna podrast. Tako v plasti kot tudi na njeni površini se poleg drobcev prazgodovinske lončenine nahaja poznoantična lončenina in morda tudi slovanska lončenina ter srednje- in novoveška lončenina. Zadnji velik poseg na gori, vendar izven območja teras, je kamnoseštvo, ki ga pisni in ustni viri beležijo za 19. stoletje in prvo polovico 20. stoletja.

TERASA 2 / SONDA 2:

širina: 1 m

dolžina: 4 m

lega: pravokotno na greben gore; smer S-J z rahlim odklonom proti vzhodu

SE 1: plast; gozdna ruša vsebuje nekaj večjih ploščatih kamnov - peščenjakov.

DEBELINA: 15-40 cm

ODNOSI: prekriva SE 3 / SE 6

☉ lončeno ustje z ostenjem z valovnico na treh mestih: na ostenju, na robu ustja in na ustju: zgornji del sonde, dno ruše v vzhod, na meji z SE 6

☉ droben skupek žindre: iz ruše

SE 3: skala iz peščenjaka. Proti južnemu robu terase prehaja v SE 6.

ODNOSI: pod SE 1; pod SE 6; se navezuje na SE 6

SE 6: plast; peščenjakov drobir je pomešan z rumenim ilovnatim peskom; brez najdb;

DEBELINA: 0-120 cm; dna na južnem robu izkopa nismo dosegli.

ODNOSI: pod SE 1; sestavni del SE 3

SONDA 2: INTERPRETACIJA

SE 3 in **SE 6:** Skalna osnova (SE 3) in njena preperina (SE 6) sta bili izravnani v vodoravno teraso. Na površini terase ni bilo naselbinskih najdb. Morda je terasa služila kot staja za drobnico.

SE 1: Teraso prekriva sodobna gozdna podrast. V njej smo našli en odlomek lončenino z valovnico na ramenu ostenja, na robu ustja in na površini ustja. V ruši se je nahajal tudi skupek žindre. Drugih najdb ni bilo.

4. INTERPRETACIJA NAJDIŠČA

Osrednji del južnega strmega pobočja Donačke gore (pas na višini 730 m - 830 m nad morjem) je bil vsaj v času starejše železne dobe preoblikovan v terase, ni pa izključena že starejša poselitev gore. Časovna opredelitev temelji na odkritju odlomkov železa in brona v prvem zasutju **terase 1** takoj po opustitvi naselbine. Odlomki keramike pa kažejo na mnogo širši razpon rabe južnega pobočja gore: konec bronaste dobe - starejša železna doba, mlajša železna doba, pozna antika - zgodnji srednji vek.

Domnevamo, da so ljudje pred izdelavo teras ob koncu bronaste ali v začetku železne dobe na pobočju naredili golosek in južno pobočje preoblikovali v terasast travnik. Tako je bilo južno pobočje gore primerno za bivanje v mrzlih jesenskih, zimskih in pomladanskih mesecih. Na nekaterih terasah so stale hiše in kolibe. Bivanje ljudi in živali na gori je bilo mogoče le ob stalni prisotnosti vode. Vodni izvir se nahaja 400 metrov vzhodno od Veliki vrat. Trenutna ocena je, da je naselbina vsaj v času starejše železne dobe nudila zavetje približno stoglavi množici ljudi, tropu drobnice, ki je vajena strmih pobočij ter perutnini.

Spisal dr. Boštjan Odar

V dosedanjih časopisnih in spletnih novicah je prihajalo do napak ali pa so moje izjave novinarji priredili. V spodnjem besedilu navajam dodatna verodostojna pojasnila.

1) Prazgodovinsko lončenino na eni od teras na Donački gori je leta 2006 odkril samostojni raziskovalec **mag. Matej Dasko** iz Maribora, ki je obvestil **dr. Boštjana Odarja** o odkritju in gradivo predal Pokrajinskemu muzeju Celje.

2) Presenetljiva je velika količina prazgodovinske lončenine odkrite v letu 2006, ki po prvih ocenah sodi v bronasto dobo. Piramidalne uteži in keramični vijček pričajo o prisotnosti statev, statve pa so tipični inventar prazgodovinskih hiš. Na gori so tudi tkali blago.

3) O arheološkem najdišču Donački gori je prvi podrobneje pisal zgodovinar **Ignacij Orožen** ob koncu 19. stoletja. Predmete iz različnih obdobij so na širšem območju gore nahajali v 19. stoletju, ko so na gori nastali kamnolomi za pridobivanje peščenjaka (*op.l:R. -konglomerata?*), iz katerega sestoji gora. Iz tega peščenjaka so kamnoseki izdelovali mlinske kamne za ročne žrmlje vse do sredine 60-ih let 20. stoletja o čemer je podrobno pisala **dr. Inja Smrdel** v članku *Mati naša, daj nam danes naš vsakdanji kruh! O izdelovanju, prodaji in rabi žrmlj v odmaknjenih predelih Slovenije* iz leta 2002. Na obstoj nekdanje naselbine v južnem strmem pobočju gore ves čas namiguje ustno izročilo, ki to lokacijo imenuje Dvor v katerega se pride skozi Mala vrata in Velika vrata.

4) Ob ogledu najdišča leta 2007 (**mag. Matej Dasko**, **dr. Boštjan Odar** in **dr. Benjamin Štular**) smo bili pozorni na terase, ki jih omenja **dr. Slavko Ciglencečki** v svoji knjigi *Polis Norikon* iz leta 1992. Takrat ni bilo možno zanesljivo reči, kaj je botrovalo njihovem nastanku. Po pridobitvi LIDAR podatkov za severovzhodno Slovenijo leta 2015 je **dr. Benjamin Štular** izdelal topografsko karto Donačke gore. Z računalniško pretvorbo LIDAR podatkov v slike arheologi dobimo natančne mikro-topografske karte, ki omogočajo analizo in interpretacijo prostora. LIDAR je potrdil obstoj teras, ki so nedvomno delo človeških rok. Še več, nakazal je na vhod v naselbino in pot, ki je v naselbino vodila. Ostalo je odprto vprašanje, kdaj so te terase nastale.

5) Za pojasnilo je bilo treba izpeljati terensko arheološko raziskavo, ki je bila opravljena v septembru 2016. Pobudnik za raziskavo je bil **dr. Boštjan Odar**. V ta namen so združili moči arheologi iz Pokrajinskega muzeja Celje in Narodnega muzeja Slovenije ter Občina Rogatec. V septembru 2016 so arheologi na dveh terasah izkopali testna jarka dolga 5 metrov in široka 1 meter. Testni izkop je pokazal, da so ljudje v bronasti dobi terasasto oblikovali južno strmo pobočje hriba, ki je z vseh strani odlično naravno zavarovano s prepadnimi stenami. Še dolgo po opustitvi bronastodobne naselbine so bile terase vidne in vsaj občasno tudi v rabi. Teraso so, kot kažejo odlomki lončenine, izdatno izkoristili v pozni antiki in morda tudi v zgodnjem srednjem veku.

6) Na podlagi do sedaj zbranih podatkov **dr. Boštjan Odar** domneva da so ljudje pred izdelavo teras na pobočju naredili golosek in južno pobočje preoblikovali v terasast travnik. Tako je bilo južno pobočje gore primerno za bivanje tudi v mrzlih jesenskih, zimskih in pomladanskih mesecih. Na nekaterih terasah so stale hiše in kolibe. Na nekaterih terasah so verjetno bili vrtički, druge so služile za stajo. Na travnatem naselbinskem pobočju se je verjetno pasla drobnica, ki je vajena strmin, in perutnina. Bivanje ljudi in živali na gori je bilo mogoče le ob stalni prisotnosti vode. Vodni izvir se nahaja 400 metrov vzhodno od Veliki vrat. Koliko ljudi (družin) je hkrati živelo na gori, ne vemo. Bronastodobna naselbina je po grobi oceni **dr. Boštjana Odarja** lahko naenkrat gostila okrog sto ljudi.

7) Posebnost tega najdišča so v skalno pobočje vklesane terase. Najdbe iz Donačke gore same po sebi niso nič posebnega.

8) Bronastodobna naselbina na Donački gori je bila obljudena v času največjega civilizacijskega razcveta Novega kraljestva v Egiptu. Takrat so Egiptčanom vladali faraoni iz 18., 19. in 20. dinastije. Najbolj slavni med njimi so bili Hačepsut, Tutmozis III., Amenhotep III, Ramzes II in Ramzes III. Med danes najbolj znanimi faraoni iz obdobja Novega kraljestva pa je zagotovo Tutankamon.

Lep pozdrav,

Boštjan